

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/108/2001

OPINIE O ROLI EDWARDA GIERKA W HISTORII POLSKI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ 2001

Niedawno zmarły były I sekretarz KC PZPR Edward Gierek obarczany był odpowiedzialnością za kłopoty gospodarcze Polski zarówno przez ekipę, która po nim przejęła władzę, jak i przez ówczesną opozycję. Jednak z perspektywy czasu społeczne odczucia wobec niego i lat siedemdziesiątych, kiedy kierował PZPR, są inne. Na tle okresów poprzedzających i następujących po dekadzie, kiedy sprawował on władzę, lata siedemdziesiąte oceniane są dobrze. W świadomości polskiego społeczeństwa pozostały zjawiska pozytywne, natomiast w znacznym stopniu - co nie znaczy, że zupełnie - zatarły się negatywne. Warto również pamiętać, że badani oceniają czas sprzed ponad dwudziestu lat przez pryzmat doraźnych problemów - obecne kłopoty stają się punktem odniesienia dla ocen zupełnie innego czasu historycznego.

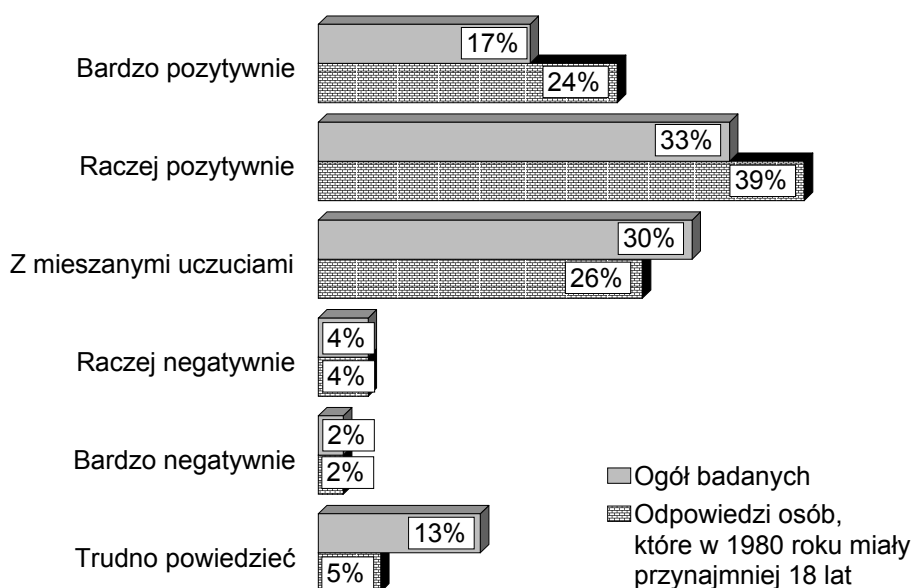
BILANS DZIAŁALNOŚCI EDWARDA GIERKA

Działalność Edwarda Gierka połowa Polaków (50%) ocenia pozytywnie, a 6% - negatywnie¹. Nieco mniej niż jedna trzecia (30%) oceniając wszystko to, co zrobił on dla kraju, wyraża opinie pośrednie - ma mieszane uczucia wobec jego działalności.

Wyodrębniliśmy również odpowiedzi osób, które w 1980 roku miały przynajmniej 18 lat, czyli były na tyle dojrzałe, że mogły ocenić ten okres opierając się na własnych doświadczeniach, a nie na relacjach innych. Respondenci, którzy mają własne wspomnienia z tego okresu, oceniają działalność Edwarda Gierka lepiej niż ogół badanych. W tej grupie blisko dwie trzecie badanych (63%) wystawia oceny pozytywne.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (135) przeprowadzono w dniach 3-6 sierpnia 2001 roku na 964-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. JAK, OGÓLNIE RZECZ BIORĄC, OCENIA PAN(I) TO, CO ZROBIŁ EDWARD GIEREK DLA KRAJU?

O działalności Edwarda Gierka wyraźnie lepsze zdanie mają mieszkańcy wsi niż miast, przy czym szczególnie dobre oceny wystawiają rolnicy (trzy czwarte opinii pozytywnych w tej grupie). Osoby mieszkające w miastach małych i średniej wielkości częściej niż mieszkańcy największych miast pozytywnie oceniają dokonania byłego I sekretarza PZPR. Jego działania częściej niż inni doceniają ludzie najgorzej sytuowani i słabo wykształceni.

Obecne poglądy i sympatie polityczne są dosyć wyraźnie związane z ocenami epoki, która skończyła się dwadzieścia lat temu - o dokonaniach Edwarda Gierka lepszego zdania są badani o poglądach lewicowych niż centrowych i prawicowych.

SKOJARZENIA Z DEKADĄ

Najważniejsze wydarzenia kojarzone przez respondentów z latami siedemdziesiątymi, kiedy to Edward Gierek przewodniczył PZPR, związane są ze sferą gospodarki. Zadłużenie zagraniczne i rozwój gospodarczy to najistotniejsze cechy, zdaniem badanych, określające tę dekadę. Sporo ankietowanych wspomina poprawę warunków życia, ale także wprowadzenie reglamentacji żywności.

Nieco mniejsza grupa badanych sądzi, że najważniejszą cechą, którą można łączyć z okresem rządów Gierka, jest otwarcie na świat. Unowocześnienie kraju - pojęcie szersze niż rozwój gospodarczy, bo obejmujące również kwestie nauki, kultury i polityki - wybrała niespełna jedna piąta badanych. Spośród pozytywnych skojarzeń z dekadą lat siedemdziesiątych najrzadziej wskazywano na liberalizację życia społeczno-politycznego.

Skojarzenia negatywne niewiążące się ze sferą gospodarki były stosunkowo rzadko wybierane przez respondentów, na przykład jedynie 4% wymieniło bogacenie się elity władzy, a 3% - represje polityczne. Niewiele większa grupa ankietowanych (6%) kojarzy ten okres z pacyfikacją protestujących robotników radomskich.

Stosunkowo rzadkie są również skojarzenia z kulturą i propagandą charakterystyczną dla tego okresu. Jedynie 13% badanych kojarzy z epoką Gierka propagandę sukcesu, a 3% - rozwój rozrywki i kultury masowej.

Z czym, przede wszystkim, kojarzy się Panu(i) okres, w którym I sekretarzem KC PZPR był Edward Gierek?	Odpowiedzi	
	ogółu badanych	osób, które w 1980 roku miały przynajmniej 18 lat
Zadłużenie zagraniczne	47%	45%
Rozwój gospodarczy	45%	55%
Poprawa warunków życia	39%	50%
Kartki na cukier	26%	21%
Otwarcie na świat	18%	23%
Unowocześnienie kraju	18%	23%
Strajki	14%	13%
Propaganda sukcesu	13%	12%
Podwyżki cen żywności	10%	9%
Wydarzenia w Radomiu	6%	7%
Liberalizacja życia społeczno-politycznego	5%	6%
Początek zorganizowanej opozycji	5%	5%
Bogacenie się elity władzy	4%	3%
Rozwój rozrywki i kultury masowej	3%	4%
Represje polityczne	3%	3%
Trudno powiedzieć	11%	3%

Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

Warto zwrócić uwagę na niewielką liczebność grupy badanych, którzy kojarzą lata siedemdziesiąte z początkami zorganizowanej opozycji (5%). Trudno rozstrzygnąć, czy przyczyną jest skuteczność ówczesnej propagandy, podkreślającej jedność narodu, czy też dominująca w ocenach rola gospodarki.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę jedynie odpowiedzi ankietowanych, którzy weszli w dorosłość w okresie rządów Edwarda Gierka lub wcześniej, zwraca uwagę częstsze wskazywanie przez nich na pozytywne aspekty tej dekady. Dotyczy to zwłaszcza oceny ówczesnej gospodarki i standardu życia ludzi. W tej grupie z latami siedemdziesiątymi najczęściej kojarzone są: rozwój gospodarczy kraju i poprawa warunków życia (hierarchia odmienna niż wśród ogółu badanych). Zastanawiające jest to, że wprowadzenie przydziałów kartkowych częściej kojarzą z omawianym okresem młodzi ankietowani (prawdopodobnie zbyt młodzi, żeby to pamiętać) niż ci, których te trudności dotyczyły.

Następnie zapytaliśmy respondentów, zadając im pytanie otwarte, jakie jeszcze skojarzenia - poza wymienionymi - budzi ten okres. Odpowiedzi pogrupowaliśmy w kategorie.

Co dziesiąty ankietowany spontanicznie wspomina ten czas jako erę pełnego zatrudnienia, kiedy nie było bezrobocia, a wszyscy mieli pracę. Niekiedy pojawiały się odpowiedzi łączące pełne zatrudnienie z godziwym wynagrodzeniem - badani twierdzili, że *można było wyżyć za przeciętną pensję*. Zbliżona grupa ankietowanych wymieniała - w pozytywnym kontekście - różne ekonomiczne aspekty życia. Mówiono ogólnie o dobrobycie, czasem go konkretyzując: były wtedy *dobrze zarobki, pełne pólki*, co świadczy o nie najlepszej pamięci badanych.

Pojawiały się wypowiedzi wskazujące na rozwój wsi i rolnictwa (ogółem 5%) - *ludzie na wsi mieli dobrze, było zielone światło dla rolnictwa*. W tym kontekście wspominano też o rentach i emeryturach rolniczych.

Co dwudziesty respondent mówił o rozwoju budownictwa mieszkaniowego (5%), tu pojawiały się też uwagi o kredytach mieszkaniowych i budowlanych. Zbliżony odsetek badanych (4%) wymieniał budowy dróg, hut, szkół, a także konkretne obiekty, np. Dworzec Centralny, Trasę Łazienkowską w Warszawie. Wspominano opiekę socjalną państwa (tu zaliczyliśmy również wszelkie wypowiedzi o czasach, sanatoriach, przedszkolach itp.), a także takie kwestie, jak spokój, poczucie stabilizacji.

Pojawiły się dwie grupy wypowiedzi, w których negatywnie kojarzono tamtą dekadę. Co dwudziesty ankietowany (5%) wspominał pewne aspekty kryzysu gospodarczego, np. kartki, kolejki. Zbliżona liczebnie grupa (4%) mówiła o sferze polityki i propagandy, np. o cenzurze, masowych imprezach propagandowych, a także o zwalczaniu opozycji.

CBOS	
Co jeszcze, pomijając kwestie wymienione w poprzednim pytaniu, kojarzy się Panu(i) z tym okresem?	
Praca dla wszystkich, brak bezrobocia	10%
Dobrobyt, wysokie zarobki, godziwe życie	10%
Rozwój wsi, rolnictwa; renty, emerytury rolnicze	5%
Rozwój budownictwa mieszkaniowego	5%
<u>Kolejki, braki w zaopatrzeniu, kryzys, podwyżki cen</u>	5%
Budowa dróg, hut, szkół; konkretne obiekty	4%
<u>Sfera polityki i propagandy: cenzura, walka z opozycją, oficjalne obrzędy</u>	4%
Opieka socjalna państwa (także: edukacja dla wszystkich)	3%
Spokój, stabilizacja	2%
Ogólne opinie pozytywne	2%
Porządek, bezpieczeństwo	1%

Pominięto odpowiedzi „nie”, „nie pamiętam”, „trudno powiedzieć”, a także wspomnienia osobiste i wypowiedzi powtarzające sformułowania przedstawione wyżej oraz kategorie pojawiające się w wypowiedziach mniej niż 1% badanych. Respondenci mogli udzielić więcej niż jednej odpowiedzi. Podkreślono wypowiedzi o odcieniu negatywnym.

Opracował

Michał WENZEL

A N E K S

Tabela 1. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) to, co zrobił Edward Gierek dla kraju?
1 - Bardzo pozytywnie; 2 - Raczej pozytywnie; 3 - Z mieszanymi uczuciami; 4 - Raczej
negatywnie; 5 - Bardzo negatywnie

	1	2	3	4	5	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Liczba osób Ogółem	17	33	30	4	2	13	963
Płeć							
Mężczyźni	18	36	30	3	1	11	457
Kobiety	16	31	30	5	2	15	505
Wiek							
18-24 lat	6	15	30	4	2	43	138
25-34	6	28	41	3	2	19	169
35-44	17	30	36	6	2	9	194
45-54	23	45	23	6	1	3	193
55-64	27	41	24	3	3	3	101
65 lat i więcej	26	41	25	3	1	4	167
Miejsce zamieszkania							
Wies	22	40	23	3	1	11	351
Miasto do 20 tys.	16	30	34	3	0	17	123
20-100 tys.	16	30	31	4	3	18	172
101-500 tys.	17	34	34	4	3	9	191
501 tys. i więcej mieszk.	6	21	43	12	5	12	126
Wykształcenie							
Podstawowe	22	40	21	3	1	13	267
Zasadnicze zawodowe	22	36	27	3	0	14	261
Średnie	12	28	39	5	3	13	330
Wysze	10	31	36	9	4	10	105
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	4	25	49	9	7	7	61
Prac.umysł.niż.szczebla	4	24	55	5	3	9	86
Pracownicy fiz.-umysł.	11	35	35	2	3	14	75
Robotnicy wykwalifikowani	14	26	40	4	0	17	87
Robotnicy niewykwalifik.	31	27	19	0	0	23	24
Rolnicy	21	55	13	2	0	9	59
Pracujący na własny rach.	15	52	23	5	2	3	53
Bierni zawodowo							
Renciści	27	41	24	4	2	3	132
Emeryci	26	42	22	4	2	5	172
Uczniowie i studenci	3	13	30	6	5	4	68
Bezrobotni	22	25	26	6	1	23	87
Gospodynie domowe i inni	18	24	31	6	0	21	58
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	10	31	39	5	2	12	172
społec.właścicieli	18	26	38	3	5	11	74
prywatnych i państwa	11	32	39	5	1	11	153
sekt. pryw. poza rolnict.	17	55	15	2	0	11	72
prywatnym gosp. rolnym							
Dochody na jedną osobę							
Do 275 zł	25	35	20	3	1	15	96
276-399	17	39	20	5	2	17	78
400-549	19	29	35	6	2	9	165
550-799	23	32	35	3	1	6	140
Powyżej 799 zł	16	39	30	5	3	7	177
Ocena własnych war. mater.							
Złe	23	39	23	4	2	9	319
Średnie	16	32	34	3	2	13	460
Dobre	10	26	35	7	3	19	183
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	14	28	35	8	2	14	55
Raz w tygodniu	16	36	31	6	3	11	487
1-2 razy w miesiącu	17	35	26	6	1	16	156
Kilka razy w roku	13	29	34	6	1	17	192
W ogóle nie uczestniczy	36	28	25	8	0	3	70
Poglądy polityczne							
Lewica	32	40	20	2	1	5	282
Centrum	10	37	37	3	2	11	239
Prawica	11	25	42	9	6	7	221
Trudno powiedzieć	13	30	24	3	0	30	221